

Notlar

- ¹ Genette, Gérard, **Figures 3**, Editions du Seuil, Paris, 1972, s.,68
 - ² Raimond, Michel, **Le Roman**, Arman Colin, Paris, 1988, s.,7
 - ³ Bener, Erhan, **Ölü Bir Deniz**, Remzi Kitabevi, 3. Basım, İstanbul, 2001, s.,7
 - ⁴ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 13
 - ⁵ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 13
 - ⁶ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 13
 - ⁷ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 23
 - ⁸ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 25
 - ⁹ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s., 25-26
 - ¹⁰ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.111
 - ¹¹ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.112
 - ¹² Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.140
 - ¹³ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.151
 - ¹⁴ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.155
 - ¹⁵ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.207
 - ¹⁶ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.211
 - ¹⁷ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.219
 - ¹⁸ Bener, Erhan, **a.g.y.**, s.47
- Bener, Erhan, **Ölü Bir Deniz**, Remzi Kitabevi, 3. Basım, İstanbul, 2001
- Dobrovsky, Serge, **Pourquoi La Nouvelle Critique**, Mercure de France, Paris, 1966
- Genette, Gérard, **Figures 3**, Editions du Seuil, Paris, 1972
- Greimas A.J., **Sémantique Structurale**, Larousse, Paris, 1966
- Michaud, Guy, **L'oeuvre et ses techniques**, Librairie Nizet, Paris, 1957
- Raimond, Michel, **Le Roman**, Arman Colin, Paris, 1988
- Reuter, Yves, **Introduction à l'analyse du roman**, Bordas, Paris, 1991
- Rey Pierre – Louis, **Le Roman**, Hachette, Paris, 1992
- Yücel Tahsin, **Yazının Sınırları**, AdamYayıncıları, İstanbul, 1982
- Yücel Tahsin, **Eleştirinin A B C'si**, Simavi Yayınları, İstanbul, 1991
- Yves-Jean Tab, **La critique littéraire au XXe siècle** Dossiers belfond, Paris, 1987

Konrad Bayer ve Altıncı His Yapıtında Ümit-Ümitsizlik ve Karamsarlık

Konrad Bayer and Hope, Hopelessness and Pessimism in The Sixth Sense

Halil Kumaş

Atatürk Üniversitesi KKEF Alman Dili Eğitimi
Anabilim Dalı hkumas@atauni.edu.tr

Özet

Konrad Bayer çok yönlü edebi etkinlikleri olan yazarlardan biri olarak savaş sonrası Avusturya edebiyatında yerini almıştır. Bayer'in en önemli yapıtı **Altıncı His** adlı romanıdır. Yapıtta ikilemler ön plana çıkmıştır. Bunlardan biri ümit-ümitsizlik çatışması ve bireyin düştüğü karamsarlıktır. Yazar, bireyin değişimi ile toplumun değişeceğini savunmuştur. Yenilik arayışlarının arka planında sistem değişikliği yatmaktadır. Yapıtta yenilik ve değişim ümitleri ümitsizlikle sonuçlanmış, birey karamsarlığa düşmüştür. Bireyin romanda uğradığı başarısızlık, aynı zamanda Bayer'in kendi yaşamında uğradığı başarısızlığın bir yansıması olarak görülebilir. **Altıncı His** bu nedenle Bayer'in yaşamına ışık tutan bir ayna işlevi üstlenmektedir.

Abstract

Konrad Bayer is a significant figure in post-war Austrian literature as a versatile. His major work is "**sechster sinn**". The novel is based on dilemmas, one of which is the relation of hope and hopelessness and the pessimism confronted by the individual. The writer suggests that society can change with the change of the individual. The search for change in his work is supported by a change of the system. The hope of novelty and change results in hopelessness and the individual develops a pessimistic attitude. The failure of the individual in the novel can be seen as Bayer's own failure. That is why, the novel is predominantly autobiographical.

İfade özgürlüğünün, dolayısıyla düşüncüyü ifade etmenin sınırlandığı savaş sonrası Viyana'sında yaşayan ve edebi etkinliklerini sürgün şartlarında yürüten Avusturyalı Konrad Bayer ilerici, gelişmeye açık, radikal düşünceleriyle ancak dar bir çevrede dikkatleri üzerinde toplayabilmiştir. Bu anlayış içinde edebi etkinliklerde bulunan Hans Carl Artmann, Oswald Wiener, Gerhard Rühm ve Friedrich Achleitner ile birlikte **Viyana Grubu**'nu oluştururlar. İlk kez grup olarak 1957 yılında kamuoyunun huzuruna çıkar ve ilk bildirimlerini sunarlar. Bir yıl sonra "23 Haziran 1958 de gazeteci Dorethea Zeemann **Wiener Dichtergruppe** (Viyana Şairler Grubu) adını " **Neuer Kurier**" gazetesinde onlar için kullanır". Bu grup farklı fikirlerinden dolayı yasakçı anlayışın etkilerinin

hüküm sürdüğü dönemlerde halk tarafından anarşist olarak algılanır. Oysa yasakçı anlayış halka ve halkın fikirlerine uzaktı. Grubun mevcut olanın dışındaki arayışlarına kamuoyu sıcak bakamıyordu. Grup 1964 yılında K. Bayer'in ölümüyle dağılmış, uzun bir süre sonra, 80'li yılların başlarında grup üyesi K. Bayer'in çalışmaları yayımcı, edebiyatçı ve eleştirmenlerin dikkatini çekmiştir.

Çok yönlü edebi etkinlikleriyle savaş sonrası Avusturya edebiyatında kendine özgü bir yer edinen Konrad Bayer'in yaşamı ile yapıtları arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Başka bir deyişle: yazarın yaşamı yapıtları için önemli bir esin kaynağı olmuştur. Görünürde hayat dolu, dışa dönük birisi olduğu izlenimi veren Bayer, giderek hem yaşam hem de dünya görüşü bağlamında şüphecilğin girdabına düşecek ve bu şüphecilikten daha sonra yaşamına etki edecek ümitsizlik doğacaktır². Çalışmamıza konu olan **Altıncı His** adlı yapıt da

Bayer'in söze ettiğimiz dönemine rastlar. Yapıt bu dönemin etkisini kanıtlayan çok sayıda ipucu içerir. Örneğin 1963'te birkaç ay Fransa'da bulunur ve arkadaşı Hundertwasser ile buluşur. Bayer "Altıncı His" yapıtına onun villasında başlamıştır ve yapıtta geçen yüzlerce sıradan figürden biri de Hundertwasser'dir³. Nitekim 10 Ekim 1964'te "Altıncı His" yapıtını tamamlayamadan Schloss Hagenberg'de hayatına son verir. Ölüm şekli "Altıncı His" yapıtının baş kahramanı Goldenberg'in ölüm şekli gibidir. Odasının camını ve kapısını kapatır, gaz vanasını açar, sedirine uzanır ve zehirlenerek bu dünyaya yeda eder. İntiharının sebebine yönelik geriye hiçbir şey bırakmaz. Ama henüz bitirmediği "Altıncı His" yapıtının notları arasında şu sözlere yer verir:

"ümidi gömmek için intihar etmek gerekir. ümit yok. aynı zamanda yaşayan bir insan ümit edendir... neyi ümit etmek. ölümün dışında ulaşılan hiçbir şey yok." (Scamtliche Werke., s. 296.)

Bayer'in beklenilmeyen bu ani ölümünde onun deneylerinin payı olduğu düşüncesi yaygındır. Kurt Strasser "Bayer'in yaşanılabilen'in sınırına varmaya çalıştığını, gazın fazla yayılmasına izin verdiğini ve vaktinde uyanamadığını daha doğrusu gazın etkisini vaktinde keşfedemediğini"⁴ yazar. Oswald Wiener ise "Bayer'in ölüm korkusundan uzak olduğunu, her türlü kuruluşun huzursuzluklarıyla kolayca başa çıkabildiğini, birçok kere hayatına son verme hazırlıkları yaptığını ve bunun için de takdir edilen veya geleneksel bir anlayışa yeten sebeplerin de mevcut olmadığını"⁵ ifade eder. Wiener kendilerinin, "İntiharların, olağanüstü kaza veya felaketlerin seyrek olmadığı bir çevrede yaşadıklarını ve bu güne

kadar bu tür olayların son bulmadığının dikkate alınması gerektiğini"⁶ de ayrıca vurgular.

Bayer'in ümitsizliğinde yaşadığı dönemin yasakçı tutumunun önemli katkısı vardır. Bayer araştırmacıları da bu katkının farkındadır. 1979'da Viyana'da yapılan Konrad Bayer sempozyumunda Elfriede Gerstl; "Konrad Bayer'in burada kendi şehrinde yaşadığı dönemlerde ihmal edildiğinin ve sessizce geçiştirildiğinin tam 15. yılı olduğunu, 15 yıl sonra Alman yayıncıların ve eleştirmenlerin nihayet takdirini ve hayranlığını kazandığını, ölmüş Avusturya'lı bir yazarın edebi yönden yeniden dirilişini kutladıklarını"⁷ vurgular. Bu duruma değinen Franz Schuh, Bayer edebiyatının hangi amaca yönelik olduğuna da ışık tutar:

"Ticari maksat güden haberleşme Bayer edebiyatının basına karşı bir edebiyat olduğunu saklar. Bayer edebiyatının okuyucusu yoktur. Bundan dolayı bu edebiyat kamuoyunu kandırmaya yönelik bir edebiyat ta değildir. Bayer edebiyatının niteliği, on kişide ya da bugün medyanın oluşturduğu kamuoyu olarak bütün insanlarda değil, sınırlı dar bir çevreye aktarılan bilgiyi, herkesin öğrenmesinde sakınca görülmemeyen, gizli kapaklı olmayan bilgi ile tersine çevirerek kamuoyunda tartışmaya açma kudretindedir"⁸.

Öte yandan Franz Schuh, "50 ve 60'lı yıllardaki şiddetli akılsızlığın ve inatçılığın militan bir karşı kültürü meydana getirdiği"⁹ düşüncesindedir. İşte Konrad Bayer, anarşizme dönüşen bu dünyanın sadece nesnelere, sözler ve varyantlarla oynamayan, özellikle her şeyin her şeyle değişmesinde anlamsız olanı gösteren tek yazardır. Gösteri ciddidir, lokal ve bodrumtiyatı gösterinin yeridir. Şamanlar, falcılar, saralılar, insan kasapları, yamyamlar bu dünyanın baş aktörleridir¹⁰.

Walter Benjamin "Yazarlara hiçbir şey öğretemeyen bir yazar hiç kimseye bir şey öğretmez." iddiasındadır. Konrad Bayer çok farklı bir tarzda da olsa birçok şey öğretmiştir. Bazıları ondan teknikler öğrenmiş, bazılarına maceralı, gelenekselliği küçümseyen, risk dolu bir şekilde yaşamak ve yazmak için örnek olmuştur¹¹.

Bayer edebiyatı ile yakından ilgilenen Kurt Strasser araştırmalarında çok yönlü tespitlerde bulunur. Ona göre "Bayer aslında sanat ile yaşamın ayrılmasına karşı çıkar ve hem kendi yaşamında hem de edebiyatta bu ayrılığı aşmaya çalışır"¹². Bayer edebiyatı canlandırır, ama iyileştirici bir ilaç değildir, olamaz ve olmak da istemez, o her ne olursa olsun dil ile katıksız bir oyalanma değil aksine memnuniyetsizliğin ve derin bir huzursuzluğun ifadesidir. O sadece kendi devrinin edebiyatından değil aynı zamanda bütün toplumsal durumlardan memnun değildir. Bu yüzden onun

hareket noktası devrinin edebiyatı değil aksine dilidir¹³. Ursula Krechel ise Bayer'ın şiirlerini ve nesir yazılarını “*Dilde ve dile karşı dil ile yapılan radikal estetik bir başkaldırının belgeleri*”¹⁴ olarak değerlendirir.

Ülkemizde çok tanınmayan Bayer'ın sadece “Ölmek Zorundayım Şarkımı Unuttuğum İçin” adlı şiiri Hilmi Tezgör çevirisiyle 1999'da Cumhuriyet Kitap'ta Cevat Çapan'ın Şiir Atlası köşesinde yayımlanmıştır. Bu grup o dönemin yazarlarının sıkıntılarını ve toplumun karamsar ruh halini yansıtmaktadır. Yıllar sonra bugün ülkemiz insanının yaşadığı ümit – ümitsizlik çatışması sonucu düştüğü karamsarlığı ve yenilik arayışlarını Konrad Bayer'ın 1960'lı yıllarda kaleme aldığı ve ölümüne kadar tamamlamadığı **Altıncı His** adlı yapıtında görmekteyiz. Şimdi bu karamsar ruh halini ortaya koyan yapıtı çeşitli açılardan incelemeye çalışalım.

Konrad Bayer'ın ölümüne kadar üzerinde çalıştığı ve bitiremediği **Altıncı His** yapıtı başka metinlerinin de bir araya getirilmesiyle “*der sechste sinn. texte von konrad bayer*” adı altında Rowohlt Verlag tarafından ilk önce 1966'da yayımlanır. Daha sonraki baskısı ise 1969'da yapılır ve gözden geçirilen bu baskı sadece **Altıncı His** yapıtını içerir. Bu baskıda Bayer'ın bu yapıtı bir “roman” olarak netleştirilir. 184 paragraftan ibaret olan ve görünüşte birbiri ile ilgisi olmayan metin parçacıkları romanı oluşturur. Bu pasajlarda geçen hiçbir olay birbiri ile ilintili değildir. Bu bakımdan yapıtta ne bir olaydan ne de düzenli bir olay akışından bahsetmek olanaklıdır. Yapıtı oluşturan metin parçacıklarında işlenen konular tamamen günlük durumlar ve olaylardır. Bu güncel olaylar arasında partiler, lokanta veya pastanede buluşmalar, tiyatroya gitme, otobüs yolculuğu, yaşanan cinsel olaylar, gaz ile intihar girişimi, arkadaşların birbirleri ile karşılaşmaları, elma çöreği yiyişi, kır gezileri, günlük basit konuşmalar, kabuller, önemsiz bir günün akışı ile ilgili tutulan notlar, zaman zaman bilimselliğe kaçan ayrıntılı betimlemeler, şahıs ve çevre betimlemeleri ve buna benzer olaylar yer alır. Yapıtın anlam bütünlüğü olmayan metin parçalarından oluşmasına karşın Goldenberg, Nina ve Braunschweiger gibi figürler ön plana çıkarlar. Yapıtta çok sayıda yan figüre yer verilmiştir. Bütün yapıtlarında olduğu gibi yazar **Altıncı His**'te de Almanca dil bilgisi kurallarına uymamış, örneğin büyük harf kullanması gereken yerlerde küçük harf kullanmıştır.

Doğayı ve doğa içinde yaşanan sade, huzurlu hayatı da anlatan ve öven bu trajik edebi yapıtın ana temalarından biri “ümit-ümitsizlik”, “karamsarlık” ve “ölüm”dür. Yapıtın adı da okuyucuya ümitle ilgili çağrışımlarda bulunur. **Altıncı His** adı okura daha başlangıçta, bilinmeyen bir dünyaya adım attığını fark ettirecek bir ipucu olarak görülebilir.

Sürrealist olan bu dünyada yeni bilgiler edinme ve bir kurtuluş umudu söz konusudur. Bayer edebiyatının temel özelliklerinden biri ütopyadır. Yazarın yapıtları ütöpik bağlamda zaman zaman ümitten ümitsizliğe, zaman zaman da karamsarlığa dönüşen bir yapı sergiler. Bu yüzden de okuyucu hem iyimser hem de kötümser tablolarla yüzleşir. Şimdi bu tabloları okur merkezli bir yaklaşımla ele alalım:

Altıncı His yapıtında, çıkmazdaki bir şeyleri değiştirebilme ve dünyaya bakışımızı bilgi ile gerçeklere yaklaştırabilme ümidi önemli rol oynar. Yazar bunu gerçekleştirmek için “*sadece fikirlerimizin değiştirilmesi gerektiğini*” (SW., s. 263) ifade eder. Hiçbir şeyin öyle çok kötü olmadığını, “*her şeyin mükemmel durumda olduğunu*” (SW., s.263) Goldenberg'e söyleterek büyük bir ümit aşılama kalkanı. Aslında o, zamanın toplumsal durumundan hiç memnun değildir. Ama yüreklidir ve çok şeyleri değiştireceğine inanmıştır. Onun isteği ve amacı köklü bir değişikliktir:

“*ben dünyayı sadece değiştirmeyeceğim, onu altüst edeceğim.*”

“*ama bu nasıl olacak? “bilmek istiyordu oppenheimer.*”

“*bütün uzvumla, dostum, bütün uzvumla*” dedi goldenberg ve otomatığe bir bozukluk attı.” (SW., s.268)

Yazar burada büyük bir kararlılık örneği sergiler, ancak bu ümit biraz da ulaşılmazdır. Bu yüzden burada gerçek ile hayal arasında beklenmedik bir bağıntı ve çatışma doğar. Bayer daha iyi bir toplum arzu ettiği için bunun mücadelesini verir. Bundan dolayı “*fikirler hayal ediliyorsa o zaman duygular da hayal edilebilir.*” (SW., s. 293) diyerek hayal etmekten ve hayalinin gerçekleşmesini ümit etmekten geri durmaz. Kuşkusuz boşuna bir ümittir ve dünyayı değiştirmenin oldukça zor olduğunu kendisi de bilmektedir, ama topluma da ümit aşılama gereklidir. Bu yüzden, bir şeyi istemeden o şeyi elde etmenin olanaksız olduğu düşüncesi **Altıncı His**'te sık sık vurgulanır.

“*evet leskowitsch, ben şimdi tavada iki yumurta ve bir tereyağlı ekmeğe ismarlıyorum ve onların bana bir porsiyon ingiliz anahtarları getireceklerini boşuna ümit ediyorum.*” (SW., s. 282)

Yazar, yaşadığı toplumdaki mevcut sistemin değişme ümidini hep taşır. Buna bütün varlığıyla inanır. Ama mevcut sistemler kendilerini korumak için kurumlar kurmuş, yasalar koymuş ve buna benzer kendilerini koruyucu önlemler almışlardır. Sistemin çürümüşlüğü çok açık şekilde bilinse de, bunu değiştirmek isteyenlere karşı çıkan ve yasal güçlerin varlığına işaret eden yazar, bu güçlerin tutumunu da eleştirir. Sadece

buldukları ülkenin sistemini değil, devrimci düşüncelerle dünyayı değiştirmeye talip olan ve bunu başaracağına yürekte inanan yazarın ümitleri ümitsizliğe dönüşür, hatta yok olur. Yazar, çok haklı istemleri olan köylüleri örnek olarak seçer ve onların bu haklı istemlerinin karşısına devletin kurumlarını koyar. Bayer bu bağlamda, alınan önlemlerden en acımasız olanını ön plana çıkarır:

“ ham petrol bölgesinde yine kargaşa. köylüler düşünülen istemlerine yanıt almak istiyorlar. ikinci başkanın emri altındaki savunma komitesi devrimci ordusu adı altında anılan üyeleri bugün yıkıcı faaliyet ve yurda ihanetten dolayı gıyaplarında idama mahkum ettiğini alıcı cihazın üzerine eğilmiş olan dobyhal, mors alfabesinden dudak diline aktardı.” (SW., s. 247 / 248)

Yazar, istemlerin gerçekleştirilmesinin engellenmesinde sistemi sorumlu tutar ve insanın ümitlerinin tükenişinin nedenini, hakları ve özgürlükleri sınırlayan baskıcı sistemler ve rejimler olarak görür. İşte Bayer böyle bir dünya görüşünden ve tanımlanmasından kaçıp kurtulmak ister. Bu kaçış sözde kendi düşünce ve duygularına dayanan, her şeyin görüldüğü gibi tanımlandığı bir dünyadır. Çıkar yol da budur. Yazar, kendi yarattığı dünyaya uymayan bir dünyanın varlığını kabul etmez ve dünyayı kendisine tabi kılmaya çalışır. İlginç olan, yazarın da bu uğraşımın aslında boşuna olduğunun bilincinde olmasıdır:

“ biz dünyaya nüfuz edemiyoruz, bizim onunla hiç bir işimiz yok. biz ondan (dünyadan) kendimize uyan düşünceler üretiriz, onun içinde hareket etmek için kesin sistemler belirleriz ve onu evren olarak adlandırırız. ya sistem çökerse, o zaman ben de evrende iflas ederim.” (SW., s. 293)

Yazar, duygu ve düşüncelerine göre betimlediği ve kurtuluş yolu olarak gösterdiği kendi dünyasını çelişkili ifadelerle yeniden şüpheli bir duruma sokar. Bayer'in, çelişkili de olsa **Altıncı His** yapıtında verdiği iletilerle cesaret isteyen riskli bir işe giriştiği anlaşılmaktadır. Bayer ile dünya, yani yaşadığı çevre arasında bir uçurumun olduğu da açıktır. Açık olan bir başka durum ise bireylerin birbirinin aynı dünya görüşlerine artık sahip olmadıkları ve sahip olmalarının da gerekmediğidir. Bundan başka bireyin hep aynı dünya görüşünü de sürdürmediği, yapıtta dikkati çeken başka bir durumdur. Goldenberg ile Dobyhal arasında geçen ve Dobyhal'in Goldenberg'e görüşlerinin iflas ettiğini açıkladığı aşağıdaki diyalog bu durum için iyi bir örnektir. Goldenberg isyankâr tepkisini göstermez, Dobyhal'in yaklaşımı onu hayrete düşürmez ve hatta bu görüşleri onayladığını hissettirir.

“senin dünya görüşünün modası geçmiş, anlıyor musun? goldenberg bir kitabı yana itti ve biliyorum dedi. hiçbir şey aynı kalmaz.” (SW., s. 290)

Goldenberg devam eder:

“ biliyor musun, biz kötü düşüncelere sahibiz, belki de bunlara hiç yanaşmamalıydık ve onların hepsini geri çevirmeliydik, ama o zaman da burası sarsılır.” goldenberg kafa tasını gösterir.” (SW., s. 288)

İyi ya da kötü düşüncelere uzak kalmak her ne kadar çözüm olarak görülme de, düşüncelerin farklı oluşu ve farklı fikirlerin öğrenilmesi bireye olaylara daha geniş bakabilme yetisi kazandıracaktır ve böylelikle olayları daha kolay algılaması sağlanacaktır. Evrensel doğrular dışında ileri sürülen ve doğruluğu göreceli olan düşüncelerin iyi ya da kötü oluşları bireyin algılamasına göre değişebilir. Toplumun genelinin düşüncelerinden farklı fikirlere sahip olan yazar, yaşayarak ya da deneyerek öğrenme biçimini Goldenberg ile bütünleştirir. Yazar, tıpkı dilsel oyun ve deneyler gibi düşüncelerle de deney yapar. Düşüncelerle deney yapmak ise bir çok riski göze alarak yapılan yürekli bir girişimdir. **Altıncı His**'in baş kişisi Goldenberg, düşüncelerle deney yaparak yeni bilgiler edinmeye, mevcut sistemi ve toplumu değiştirmeye çabalar. Goldenberg, arkadaşına yazdığı bir mektupta kendi düşünce dünyasına işeret eder. Dünyayı değiştirmek isteyen Goldenberg'in bu mektubundaki sözleri, aynı zamanda mevcut sistemin öğretileri dışında bilgi edinme ve değişim ümitlerinin tükenişinin ilanıdır:

“ düşünceleri bastırmak zor mudur ki? ütöplerin gerçekleştirilmesi gerekir mi? o zaman hiç bir şeye engel olunamazdı.” (SW., s. 252)

Goldenberg bu sözleriyle nesnel bir düşünce tarzına kavuştuğunu da gösterir. Goldenberg bireyin hayal dünyasının genişliğini ve hayal ettiklerinin de gerçekleşmesinin gerekmediğini öğrenir. Yazar burada ayrıca, hayal bile olsa düşünceleri kontrol altına almanın ve bastırmanın zorluğunu da vurgular. Düşünceleri bu noktaya gelen Goldenberg'in bu aşamada gereksinim duyacağı şeyi ise arkadaşı Neuwerk açıklar. Bu da doğadır. Doğa ise sonsuz özgürlük demektir. İşte bu özgürlüğü Goldenberg ancak doğada bulabilir. Neuwerk aşağıdaki sözleriyle yazarın sistem ve toplum değişikliği ile ilgili ümitlerine de noktayı koyar:

“ senin gereksinimin, sevgili franz, yalnızlıktır, sessiz otlaktır, yaldızlı çayırılıktır, hayat dolu kadın mandracılar ve sakallı avcılardır, elinde piskopos asası yünlü koyunlar arasındadır. kulaklarında bülbül sesidir, etrafın kadınlar ve doğa tanrıçasıyla çevrili, iç taraflarında yıkık çeşmeleri olan ağaçlık ormandır, süt ve elma ile beslenmedir, senin gereksinimin, sevgili

franz, çoban yaşamıdır." (SW., s. 271)

Neuwerk'e göre artık Goldenberg'in ulaşması gereken şey, böyle bir yaşam biçimidir. Bu yaşamda Goldenberg'in karşı çıktığı hiyerarşik düzen ve hiyerarşik olarak sınıflandırılmış bir dünya görüşü yoktur. Neuwerk'e göre Goldenberg'in kendine yapacağı en büyük iyilik budur. Çünkü " *kendi kendinize yardım edin, kendine yardım edene, allah yardım eder.*" (SW., s. 312) Böylece yazar ümidini bir kez daha metafiziğe bağlar. Bu kez dini motifleri kullanır. **Altıncı His**'in sürrealist bir dünyayı ifade ettiğine değinilmişti. Yazar dini öğeleri kullanırken de altıncı histen yararlanır. yapıtta çok sık olarak ortaya çıkmayan Markus Kremser'i kurtarıcı olarak seçer. O bir anlamda ümit Mesih'idir:

" kremser elleri arasında oynattığı ipi büktü ve şöyle bağırdı: benim altıncı hissim var, sadece benim altıncı hissim var, zaten başka kimin altıncı hissi olacak, ben bunu dünyaya kanıtladım, ama hiç kimse bunu böyle kabul etmek istemedi ve bağırmasını şöyle sürdürdü: ben yeni mesih'im, benim altıncı hissim var, ben, markus messias kremser. ve evin ön cephesinin çatı makasından ateş yükseldi. bunun üzerine kremser mirjam'ı laf kalabalığıyla ikna ederek durulamak için aldığı ve içinde çamaşırları kaynattığı kazanı terk etmişti." (SW., s. 275)

Altıncı hissi olan ve kurtarıcı olarak ortaya çıkan Kremser, daha ilk tehlikede kendisi kayıplara karışmıştır. Bu kaçışla yazar onun ve onun dünyasının ümit olamayacağını göstermeye çalışır. Hem devlet düzenindeki, hem doğadaki yaşam biçimi, hem de dini yaşayış biçimini birbirlerine alternatif modeller olarak gösteren yazar, hiyerarşik devlet düzeninde olduğu gibi dinsel yaşam biçimini de onaylamaz. Dinsel modellerin bir ümit olamayacağını vurgulamaya çalışan yazar, sadece bununla kalmaz ve dinsel normlara baş kaldırır; tıpkı hiyerarşik devlet düzenine olduğu gibi:

" hiç bir şey kurban edilmemeli. kurban kötü sonuçları olan kötü bir düşüncedir, der goldenberg. bir şeyler feda edilmeli ama kurban edilmemeli." (SW., s. 299)

Ne hiyerarşik düzen ve bu düzenin değişimi ile ilgili düşünceler, ne de ümit ve kurtarıcı olarak bakılan din, yazarın yarattığı figürleri mutlu etmeğe yeter. Çözüm olarak düşünülen ve önerilen doğaya bakış olumsuz olmasa bile etkin bir yaşam biçimini benimseyen baş figür Goldenberg için doğru çözüm değildir. O kendi bilincindeki özgür dünyayı toplumdaki kaçarak değil toplumla birlikte gerçekleştirmek ister. Doğa ise bu kadar etkin bir kimseyi ancak pasifleştirir. O, düşüncelerini hep sınır noktasına taşır. Yazarın yapıtta ortaya koyduğu özgürlük anlayışı da sınırları zorlar, hatta aşar.

Yazar, yine yapıtta çok az gözüken figürlerden Paolo Farkas'a " *bizim karar verme özgürlüğümüzün olmadığını biliyor musunuz?*" (SW., s. 259) dedirterek kendi özgürlüklerinin başkalarının tekelinde olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Oysa yazarın özgürlük anlayışı sınırsızdır. Hem toplumun, hem hukuk yargılarının, hem de ahlaki değerlerin kabul edemeyeceği kadar sınırsızdır:

" dobyhal, oradan uzaklaştırılırken bar bar bağırdı: kendimi öldürmeye her zaman hazırım. ben dokunulmazım! ben dokunulmazım! istediğim zaman ölürüm." (SW., 238)

Bayer, ne zaman öleceğini belirleyecek kadar sınırsız bir özgürlük arar. Ona göre insanın ölümü de kendi istencine bırakılmalıdır ve öleceği zamana kendisi karar vermelidir. Ölme hakkını bireyin kendisinde gören yazar, kahramanının da bu şekilde ölümüne izin verir. Bayer'in intiharı da kahramanının intihar girişiminin aynıdır. O, kahramanının ölüm şeklini dener ve yazar kendi bedeniyle de bu deneye katılır, her şeyin kendi istencinde olmasını ister. Yapıtın başlarında adeta bu ölüme işaret etmiş, yapıtın ölümle biteceğini, Goldenberg ile zaman zaman özdeşleşen şık görünen genç adamın ölümüyle vermişti:

" köylü erkek ve köylü kadın en son nina ile görünmüş olan şık görünen genç adamın cesedini götürdüler." (SW., s. 215)

Ancak " şık görünen genç adam" ın ölüm şekli hiç de ayrıntılarıyla açıklanmamıştır. Buna karşılık Goldenberg'in ölümü bütün ayrıntılarıyla verilir. Gaz vanalarını açıp, kapı ve camları kapatan Goldenberg kendine gelir ve kurtulur, ancak aynı yolu deneyen yazar, bir daha uyanmaz ve ölür. Ancak yazar o an ölmeyen Goldenberg'i sonunda öldürür. Goldenberg'in ölümünde de bir karmaşa sezilir. Çünkü Goldenberg birden bire aşağıdaki sözleri haykırdıktan sonra kaybolmuştur:

" ben onu yeniden buldum, ben onu yeniden buldum! kimi ? altıncı hissi! evet, ben doğru yoldayım. yol devam ediyor." (SW., s. 292)

Bu sözlerin ardından Goldenberg birdenbire kaybolur. " *konuşmanın ortasında, cümlelerin ortasında yoklara karıştı*" (SW., s. 292). Goldenberg aniden ölmüştür. Bu dünyadaki yolun devamını bulmuştur. Bu yolun sonu ise fizikötesi bir dünyadır. Yazar Goldenberg'i öldürerek bu dünyadaki ümitlerini de, hayallerini de bitirmiştir. Altıncı his de zaten sürrealist bir dünyaydı. Burada Goldenberg'in ölmeden önce " *altıncı hissi buldum.*" demesi onun yeniden ümitlendiğine işaret eder. Evrende yitirdiği ümitlerini fizikötesi bir dünyada arayacaktır. Evreni değiştirmek için son dakikaya

kadar mücadele eden Goldenberg düzeltme ümidini hep içinde saklar, bu ümit onun içinde adeta çıbanlaşır:

“ ümidin kötü bir çıban gibi son saniyeye kadar üremesi korkunçtur... idealist olarak bakıldığında ben doğruyu temsil ediyorum... ben insanı yanlışlıkla kabul ettiği şeylere karşı değiştireceğim.” (SW., s. 296)

Goldenberg'in bu dünyadaki yanlışlıklara karşı direnişi ve mücadelesi başarısızlıkla sonuçlanır. Goldenberg fizikötesi bir dünyada yeni umutlarla yeni yaşamına başlayacak olmasından dolayı, altıncı his bu metnin başında tanımlanan şekliyle işlevini yerine getirir. Yapıtın ilave bölümünde Bayer'in en yakın arkadaşlarından Rühm'ün, onun geriye bıraktığı el yazmalarından bir sıralamaya koyarak yapıta ilave ettiği ve dostlarının da bu dizilişin uygunluğunu kabul ettikleri bölümde yer alan cümleleri, onun uğraşısını ve karamsar tutumunu çok kısa ve öz olarak anlatır:

“ soru: neyi ümit etmek?

ölümün dışında ulaşılan hiçbir şey yok.

o halde, adet üzere, eğer biliniyorsa, hedefe olabildiğince hızlı ulaşmağa çalışılır.

ben doğama ve iç güdüme karşı iyimser bakış tarzını kendime mal etmeğe çalıştım. aksinin doğru olduğunu bildiğim halde iddia ettim: yaşam, yaşamak için yaşamaya değerdir. bu nahoş prosedürü bahane olarak göstermek zorunda kalmak ne kadar aptalca. suç yok, günah yok, iyi yok, kötü yok, tanrı yok, olanak yok, görüntü uğruna sadece görüntüyü yaşayabilmek var. (SW., s. 296)

Bayer bu sözlerle hem ölümü önceden haber verir, hem de gerek Goldenberg'in gerek kendisinin ölümünü adeta haklı çıkarmaya çalışır. Ancak “ ümidi gömmek için, insanın kendini öldürmesi gerekir. ümit yok ama yaşayan insan ümit edendir.” (SW., s. 296) sözleri onun kendi iç dünyasındaki ümit-ümitsizlik çatışmasıyla izah edilebilir. Bu çatışmalar sonucunda beliren ümitsizlik onu ölüm düşüncesine yaklaştırmıştır.

Sonuç olarak Konrad Bayer'de hep çelişkiler ve ikilemler ön plana çıkmıştır. Bu durum Bayer edebiyatına şekil vermiş ve yapıtlarına büyük bir cazibe kazandırmıştır. Yazar yapıtı boyunca bireyi ön plana çıkarmış, bireyin değişimi ile toplumun değişeceğini ileri sürmüştür. İnsanların fikirlerinin değişmesi ile köklü bir değişimin gerçekleşeceğini savunmuştur. Bütün bu toplum değişiminin arka planında sistem değişikliği arayışı yatmaktadır. Yazar, var olan sistemdeki yanlışları sistem içerisinde kalarak çözme uğraşı

vermemiş, çözümleri sistemin dışında aramıştır. Ama bireyin hep yeni arayışlar içinde olmasını beklemiş, bu arayışların bireye, dolayısıyla topluma yaşam ümidi aşılayacağına inanmıştır. Bayer'in **Altıncı His** yapıtında ümitler bir yandan tam anlamıyla sabırsızlıkla beklenmiş, diğer yandan ise ümitsizlik kök salmıştır.

Notlar

- ¹ Kurt Strasser, *Experimentelle Literaturansätze im Nachkriegs-wien Konrad Bayer als Beispiel*, Stuttgart 1986, s.16.
 - ² Bk. Klaus Hohmann, *Experimentelle Prosa*, Paderborn (Schöningh) 1974, s.116
 - ³ Ulrich Janetzki, *Alphabet und Welt über Konrad Bayer*, Hain 1982, s.21.
 - ⁴ Strasser, a.g.e. s. 33.
 - ⁵ Oswald Wiener, “ *Einiges über Konrad Bayer*”, die Zeit 17.2.1978.
 - ⁶ Wiener, a.g.y.
 - ⁷ Elfriede Gerstl, “*Über Bayers Zweifel an der Kommunikationsfähigkeit der Sprache in einem engeren privaten Sinn und inwiefern er verstanden oder missverstanden wurde*”. In: Konrad Bayer Symposion Wien 1979. s. 41.
 - ⁸ Gerstl, a.g.y., s. 77.
 - ⁹ Franz Schuh, “ *Protest ohne protestieren. Zur Widersetzlichkeit von Konrad Bayers Literatur*”. In: Konrad Bayer Symposion Wien 1979. s. 73.
 - ¹⁰ Curt Hohoff, “ *Dichter der anarchischen Welt*” Rheinischer Merkur / Christ und Welt, 4.7.1986.
 - ¹¹ Gerstl, a.g.y., s. 45.
 - ¹² Strasser, 1986, a.g.e., s. 88.
 - ¹³ Bk. Strasser, a.g.e., s. 88.
 - ¹⁴ Ursula Krechel, “*Fragen und keine Antwort in der Luft*”. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2.6.1979.
- Bayer, Konrad: *Sämtliche Werke (SW)*, Band 2, ÖBV-Klett-Cotta, Wien 1985.
- Gerstl, Elfriede: “*Über Bayers Zweifel an der Kommunikationsfähigkeit der Sprache in einem engeren privaten Sinn und inwiefern er verstanden oder missverstanden wurde*”. In: Konrad Bayer Symposion Wien 1979.
- Hohmann, Klaus: *Experimentelle Prosa*, Paderborn (Schöningh) 1974.
- Hohoff, Curt: “*Dichter der anarchischen Welt*”. In: Rheinischer Merkur / Christ und Welt, 4.7.1986.
- Janetzki, Ulrich: *Alphabet und Welt über Konrad Bayer*, Hain 1982.

- Krechel, Ursula :“Fragen und keine Antwort in der Luft”. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2.6.1979.
- Kumaş, Halil : **Viyana Grubu Konrad Bayer ve Eseri “Altıncı His”**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998.
- Schuh, Franz:“**Protest ohne protestieren. Zur Widersetzlichkeit von Konrad – Bayers Literatur**”. In: Konrad Bayer Symposion Wien 1979.
- Strasser, Kurt : **Experimentelle Literaturansätze im Nachkriegs-wien Konrad - Bayer als Beispiel**. Hans-Dieter Heinz Akademischer Verlag, Stuttgart 1986.
- Wiener, Oswald : “**Einiges über Konrad Bayer**”. In: die Zeit 17.2.1978.

Yabancı Dilin Önemi, Yabancı Dil Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Significance of Foreign Language Acquisition: and the Challenges in the Language Learning Process

Deniz Küzeci
Atatürk Üniversitesi KKEF Fransız Dili Eğitimi
Anabilim Dalı kuzeci@hotmail.com

Özet

Teknolojik gelişmeler her geçen gün dünya ülke ve insanlarını birbirlerine yaklaştırmakta, giderek yabancı dillerin önemi artmaktadır. Ancak, günümüze kadar yabancı dil öğrenmek ülkemizde sorun olmaktan çıkmadı. Bununla birlikte ülkemizde sadece yabancı dil öğreniminde sorun yaşıyor değiliz. Bu sorun tüm eğitim alanlarında yaşanmaktadır. Ancak yabancı dilin kendine özgü sorunları da yok değildir. Özellikle yabancı dil alanları ülkemizde uzun zaman hor görülen bölümler oldu ve halen görülmeye devam etmektedir. Gittikçe küreselleşen dünyada, her gün değişik bir ülkede yeni teknolojiler geliştirilmekte, yeni bilimsel ilerlemeler sağlanmaktadır. Ülkelerin coğrafyaları değişmekte, ekonomik, politik ve askeri çıkarların takibi önem kazanmakta, internet teknolojisiyle uluslar arası bireylerin iletişimi artmaktadır. Yabancı dil sorunlarının başında bu alanlara bakış açımızın yıllarca olumsuz olduğunu, bununla birlikte sistemde ve uygulamada pek çok eksikliğin bulunduğunu irdelemeye, yabancı dil eğitimindeki sorunlara çözüm önerileri getirmeye çalıştık.

Abstract

Technological developments make countries and peoples of the world closer and increase the importance of foreign language. It is true that learning a foreign language in our country is an area of problems. This is not the only area with problems in Turkey, there are problems in other fields, too. But learning a foreign language has its own characteristics. Departments of foreign languages were unfavorable, and are so considered by some even today. The world has been technologically and scientifically developed, which makes economic, politic and military activities more widespread. Internet has also contributed to this. Taking all these into consideration, we should recognize the importance of learning a foreign language in a proper way. This article is intended to focus on problems and solutions suggested in foreign language learning.

Yabancı dil öğrenimi giderek ülkeleri ilgilendiren bir ihtiyaç olmaktan çıkarak artık bireyleri de ilgilendirmeye başlamıştır. Değişen ve gelişen dünyada internet ve bilgisayar teknolojisindeki sınırsız ilerlemelerle dünyanın çapı küçülmüş ve hala küçülmeye devam etmektedir. Küreselleşen dünyada ülkeler arasındaki sınırlar devam etse de bireyler artık bu sınırları